

biennále: 1

Thessaloniki Biennale of Contemporary Art

Ετεροτοπίες – μέρος δεύτερο

Συνεχίζοντας την περιήγηση στις βιοτικές εκθέσεις της 1ης Biennale Σύγχρονης Τέχνης της Θεσσαλονίκης (21/5 – 30/9) θα δούμε εφτε νέσπε οι το πλάισιο μέγιστο οποιό ζανήθηζεν. Ο Μισέλ Φουκώ στο κείμενο του «Περί άλλων χώρων, Ετεροτοπίες» (1967) μιλά για χώρους

εναρξημένους μέσα στον κοινωνικό ιστό, άρα για το αντίθετο της ομοτιπίας, οι οποίοι βρίσκονται μέσα στο αστικό περιβάλλον εδώ και αρκετούς αιώνες και στους οποίους αυτοί που εισέρχονται, πρέπει να σεβαστούν τους ιδιαίτερους κανόνες που τους διέπουν.

- 1) Κάθε κοινωνία και κοινότητα στον κόσμο δημιουργούνται και θα δημιουργηθεί ετεροτοπίες.
- 2) Μια ετεροτοπία μπορεί να διαρκεί ανά τους αιώνες μέσα σε μια κοινωνία αλλά παρ'όλα αυτά αλλάζει χωροκατασκευαστικά και λειτουργικά.
- 3) Η ετεροτοπία έχει τη δυναμότητα να αντιπαραθεθεί σε ένα πραγματικό τόπο πολλών χώρων, πολλές θέσεις οι οποίες από μόνες τους είναι ανήλεες.
- 4) Συχνά συνδέονται οι ετεροτοπίες με ετεροχρονισμό, όπως π.χ. το νεκροταφείο, που η χρήση του ξεκινά με το γεγονός της απώλειας της ζωής.
- 5) Οι χώροι αυτοί προϋποθέτουν την ύπαρξη ενός σπητήματος ανόδηματος και κληρονομίας και έτσι είναι ταυτόχρονα ανοητοί, αλλά και αποσπασματοί.
- 6) Διαθέτουν λειτουργίες, στον άλλοτε μετατρέποντας πραγματικούς χώρους σε υπατηλούς και άλλοτε οι ίδιες οι ετεροτοπίες είναι χώροι γενεδιασθηκών.

Με βίωση λοιπόν αυτές τις διατεπίσεις του Φουκώ, οι τρεις βιοηχοί επιμελήτες, αλλά και όλες σχεδόν οι περιάλληλες εκθέσεις, προσπαθούν

μέσα από τη σύγχρονη τέχνη και τα γεγονότα τα τορνικά να ανακαλύψουν τις ετεροτοπίες του 21ου αιώνα. Οι τρεις εκθέσεις (Λιαρέσεις/Λιοράσεις της επιμελήτριας Κατρίν Νταβίντ, Η Κοινωνία πρέπει να προστατευθεί του επιμελήτη Γιάν Έρικ Λούντστορν και Τηρητές άλλων τόπων της επιμελήτριας Μαρίας Τσαντάνογλου), η καθένα από τη δικιά της

σκοπιά, εντοπίζουν, μέσα από βίντεο, φωτογραφίες, εγκαταστάσεις, ζωγραφικά και περιφορές, τι μπορεί να θεωρηθεί ετεροτοπία τώρα.

Στην έκθεση Λιαρέσεις/Λιοράσεις επικέχθηζαν καλλιτέχνες που ζουν και δημιουργούν σε περιοχές που θα μπορούσαν να χωροκατασκευαστούν

«περιφέρεις» (Πάλαστίνη, Λίγυπτος κ.α.), (εν θεωρούμε ότι η Δύση είναι το «κέντρο»), με γνωμονα την ιδέα ότι τα έργα τέχνης από αυτές τις περιοχές αποτελούν τα ίδια ετεροτοπία σε σχέση με τα χωροκατασκευαστικά της σύγχρονης ευρωπαικής και αμερικανικής σκηνης και επίσης τα θέματα τους, που είναι κατασκευη πολιτικής και κοινωνικής φύσης, είναι παρμένα από σπηθήρες πολιτικές (Τείχος στη Παλαιστίνη, Λορδα της Γάας, Τοστσενια κ.α.) που είναι ετεροτοπικές σε σχέση με την «ενομοιομηνη» και «ανεπηρημένη» Δύση.

Στην έκθεση Η Κοινωνία πρέπει να προστατευθεί υπάρχουν τρεις θεματικές μέσα από τις οποίες μπορούν να ειδοθούν τα έργα: «το μέλλον του κοινωνικού, ειδικά υπό το φως της σπηζμένης καταστάσης εκτάκτου ανάγκης και του λεγόμενου «πολέμου κατά της τρομοκρατίας», την παρουσία ετεροτοπιών, ειδικά όταν κοινώνται ως ενδιαίτησοι χώροι της ύπαρξης η βιωτική και τέλος την έννοια της ιδίας της ζωής». Οι καλλιτέχνες προσέχονται να αυτοί από την Αφρική, την Ασία και την Ευρώπη.

Και τέλος η έκθεση Τηρητές άλλων τόπων παρουσιάζει νέους σύγχρονους καλλιτέχνες από τις Η.Π.Α., την Ευρώπη (με έμφαση όμως στην περιοχή ΕΣΣΔ) και την Κεντρική Ασία, οι οποίοι παρουσιάζουν τους δικούς τους προσωπικούς τόπους, χωρίς όμως να σχετίζονται με την εθνική τους ταυτότητα, χωρίς δηλαδή να είναι το ζητούμενο της έκθεσης αυτό.

Όπως τονίζει και στον κατάλογο της Biennale η επιμελήτρια Μαρία Τσαντάνογλου: «Η σχέση των καλλιτέχνην των τόπων μπορεί να εκπονηνται από την πραγματικότητα, από τα κοινωνικά και πολιτικά δεδομένα, δηλώνεται όμως μέσα από υπερφαιτικές προσεγγίσεις».

Η Θεσσαλονίκη ως μια πολύ παραδοσιακά σταυροδρόμη πολιτισμών και διαφορετικών φυλών της Δύσης και της Ανατολής και σίγουρα όχι το κέντρο της περιόδου της τέχνης, παρουσιάζει μια Μπιενάλε στην οποία γίνεται μια ματιά στους γειτονές της (κοινωνούς και μεζονούς), αντί να προσπαθεί μνημώς να μεταίπε πράγματα και στην περιοχή της Ευρώσης και Αμερικής. Αυτή η κίνηση μπορεί να στοιχειοθετηθεί μια διαφωτιστική προσέγγιση των σύγχρονων εικαστικών, αλλά και μελλοντικά μια διαφορετική ταυτότητα της Μπιενάλε ως θεσμού.

Θοδωής Μιχαηλίου